

Господарське право, господарське процесуальне право
УДК 347.736+311.42

Донченко Олександр Сергійович
директор

Товариство з обмеженою відповідальністю «Правовий алгоритм»

Донченко Александр Сергеевич
директор

Общество с ограниченной ответственностью «Правовой алгоритм»

Donchenko Oleksandr
Director

Limited Liability Company "Legal Algorithm"

**ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ЦІЛЕЙ
ЗАКОНУ УКРАЇНИ "ПРО ВІДНОВЛЕННЯ
ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БОРЖНИКА АБО ВИЗНАННЯ ЙОГО
БАНКРУТОМ"**

**ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРАВОВОГО СТАТУСА
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ ДЛЯ ЦЕЛЕЙ
ЗАКОНА УКРАИНЫ «О ВОССТАНОВЛЕНИИ
ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ ДОЛЖНИКА ИЛИ ПРИЗНАНИИ ЕГО
БАНКРОТОМ»**

**DETERMINATION OF THE LEGAL STATUS OF AGRICULTURAL
ENTERPRISE FOR THE PURPOSES OF THE LAW "ON RENEWAL OF
THE DEBTOR'S SOLVENCY OR DECLARING ITS BANKRUPTCY"**

Анотація. Стаття присвячена правовому регулюванню особливостей банкрутства сільськогосподарських підприємств згідно із Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його

банкрутом” в редакції закону від 22 грудня 2011 р. № 4212-VI (третя редакція). На даний час не існує системного теоретичного обґрунтування статусу сільськогосподарського підприємства для цілей Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" та особливостей аналізу фінансового становища такого підприємства. Невірне визначення статусу боржника може призводити до порушень при реалізації майна боржника (ненадсилання повідомлень про продаж майна особам, які мають переважне право на придбання об'єктів нерухомості тощо), здійсненні аналізу фінансово-господарської діяльності. В статті проаналізовано статус сільськогосподарських підприємств в законодавстві про банкрутство Російської Федерації, Республіки Білорусь, Республіки Узбекистан, Республіки Казахстан. Законодавче визначення сільськогосподарського підприємства як окремої категорії боржників потребує доопрацювання з огляду на складність застосування критеріїв основного виду діяльності підприємства і визначення співвідношення виручки від реалізації виробленої сільськогосподарської продукції до загальної суми виручки. В статті розкрито зміст поняття «основний вид діяльності», проаналізовано особливості його визначення за критеріями доданої вартості, на основі результатів та ресурсів. Потребують законодавчого регулювання і часові межі, в яких має досліджуватися як основний вид діяльності боржника, так і частина його доходу, яка припадає на реалізацію сільськогосподарської продукції. Дану проблему практично неможливо вирішити шляхом доктринального тлумачення, у зв'язку з чим необхідно присвятити увагу розробці науково-практичних пропозицій щодо вдосконалення законодавства про неспроможність підприємств агропромислового комплексу.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, аналіз фінансового становища, виручка, дохід, класифікація видів економічної діяльності.

Аннотация. *Статья посвящена правовому регулированию особенностей банкротства сельскохозяйственных предприятий в соответствии с Законом Украины "О восстановлении платежеспособности должника или признании его банкротом» в редакции закона от 22 декабря 2011 № 4212-VI (третья редакция). В настоящее время не существует системного теоретического обоснования статуса сельскохозяйственного предприятия для целей Закона Украины "О восстановлении платежеспособности должника или признании его банкротом" и особенностей анализа финансового состояния такого предприятия. Неверное определение статуса должника может привести к нарушению при реализации имущества должника (неотправка уведомлений о продаже имущества лицам, имеющим преимущественное право на приобретение объектов недвижимости и т.д.), осуществлении анализа финансово-хозяйственной деятельности. В статье проанализирован статус сельскохозяйственных предприятий в законодательстве о банкротстве Российской Федерации, Республики Беларусь, Республики Узбекистан, Республики Казахстан. Законодательное определение сельскохозяйственного предприятия как отдельной категории должников требует доработки с учетом сложности применения критериев основного вида деятельности предприятия и определения соотношения выручки от реализации выращенной сельскохозяйственной продукции к общей сумме выручки. В статье раскрыто содержание понятия «основной вид деятельности», проанализированы особенности его определения по критериям добавленной стоимости, на основе результатов и ресурсов. Требуют законодательного регулирования и временные границы, в которых должен исследоваться как основной вид деятельности должника, так и часть его дохода, приходящаяся на реализацию сельскохозяйственной продукции. Данную проблему практически невозможно решить путем доктринального толкования, в связи с чем*

необходимо уделить внимание разработке научно-практических предложений по совершенствованию законодательства о несостоятельности предприятий агропромышленного комплекса.

Ключевые слова: сельскохозяйственное предприятие, анализ финансового состояния, выручка, доход, классификация видов экономической деятельности.

Summary. The article is devoted to legal regulation peculiarities of bankruptcy of agricultural enterprises according to the Law of Ukraine "On Renewal of the debtor's Solvency or Declaring Its Bankruptcy", as amended by law of 22 December 2011 № 4212-VI (third edition). At present, there is no systematic theoretical study of the status of an agricultural enterprise for the purposes of the Law of Ukraine "On Renewal of the debtor's Solvency or Declaring Its Bankruptcy" and of the peculiarities of the analysis of the financial position of the company. Wrong definition of the status of the debtor may lead to violations in the sale of property of the debtor (not sending messages about selling the assets of the persons having the preemptive right to purchase real estate, etc.), and to irregularities in the implementation of analysis of financial and economic activities. The article analyzes the status of agricultural enterprises in the bankruptcy legislation of the Russian Federation, Republic of Belarus, the Republic of Uzbekistan, the Republic of Kazakhstan. The legal definition of an agricultural enterprise as a distinct category of debtors needs to be improved, given the complexity of applying the criteria of the main activity of the company and the ratio of revenue from sales of agricultural products to the total revenue. The article reveals the concept of "main activity", peculiarities of its determination on the criteria of added value based on the results and resources. There is a need to legislate time frames which should be explored as the main activity of the debtor, and part of his income that is attributable to the sales of agricultural products. This problem almost impossible to solve by doctrinal

interpretation, in the need to devote attention to the development of scientific and practical proposals on improving the legislation on insolvency of agroindustrial enterprises.

Key words: *agricultural enterprise, analysis of the financial position, revenue, income, classification of types of economic activity.*

Постановка проблеми. На даний час не існує системного теоретичного обґрунтування статусу сільськогосподарського підприємства для цілей Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" та особливостей аналізу фінансового становища такого підприємства. Невірне визначення статусу боржника як сільськогосподарського підприємства може призводити до порушень при реалізації майна боржника (ненадсилання повідомлень про продаж майна особам, які мають переважне право на придбання об'єктів нерухомості тощо). З огляду на це, значних доопрацювань потребує правозастосування ст.86 Закону, на що і спрямована дана публікація.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в розробку науково-теоретичних та практичних основ особливостей правового регулювання відносин банкрутства в Україні внесли вчені-правники М. І. Тітов [16], В. В. Джузь [4], Р. Г. Афанасьєв [1], А. М. Бірюков [3], Б. М. Поляков [14] та інші. В їх роботах в основному приділено увагу правовим та економічним аспектам відносин у процедурах банкрутства, які виникають при неплатоспроможності звичайних боржників, яких законом не віднесено до окремих категорій боржників. Над особливостями банкрутства підприємств агропромислового комплексу працювали правники Російської Федерації, зокрема, Д. В. Башмаков [2], А. А. Туркіна [17].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідження статусу сільськогосподарського боржника, виявлення теоретичних та

практичних проблем неспроможності сільськогосподарських підприємств, розробка науково-практичних пропозицій щодо вдосконалення законодавства про неспроможність підприємств агропромислового комплексу.

Виклад основного матеріалу. Питання віднесення підприємства, щодо якого відкрито провадження у справі про банкрутство, до особливої категорії – сільськогосподарського підприємства, є актуальним, оскільки чинним законодавством не встановлено, який саме документ буде належним доказом наявності у боржника статусу "сільськогосподарського підприємства". Наявність або відсутність цього статусу впливає на правила здійснення аналізу фінансово-господарської діяльності, інвентаризації, продажу майна, строки процедур банкрутства.

Відповідно до ч.1 ст.86 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", для цілей цього Закону під сільськогосподарськими підприємствами розуміються юридичні особи, основним видом діяльності яких є вирощування (виробництво, виробництво та переробка) сільськогосподарської продукції, виручка від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) ними сільськогосподарської продукції становить не менше 50 відсотків загальної суми виручки [4].

Тому господарський суд та арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) при визначенні статусу боржника має одночасно застосувати два критерії:

- 1) основний вид діяльності (далі – ОВД) - вирощування (виробництво, виробництво та переробка) сільськогосподарської продукції;
- 2) визначення співвідношення виручки від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) ними сільськогосподарської продукції до загальної суми виручки.

Автором проаналізовано застосування даних критеріїв в національному законодавстві про банкрутство інших країн. Так, критерій «основний вид діяльності» на даний час застосовується в Російській Федерації (ч.1 ст.177 Федерального закону від 26.10.2002 р. №127-ФЗ (ред. від 01.07.2018 р.) "Про неспроможність (банкрутство)" [18], в Республіці Білорусь (ст.1 Закону РБ від 13 липня 2012 р. № 415-З «Про економічну неспроможність (банкрутство)» [5], в Республіці Узбекистан (ст.3 Закону РУ від 05 травня 1994 року «Про банкрутство» [7]. При цьому, в Республіці Узбекистан критерій ОВД є визначальним і єдиним. В Республіці Казахстан даний критерій не використовується у зв'язку з наведенням в п.1 ст.1 Закону Республіки Казахстан від 07 березня 2014 року №176-V ЗРК «Про реабілітацію та банкрутство» розгорнутого визначення сільськогосподарського товаровиробника [6].

Щодо визначення ОВД, то за загальним правилом він визначається згідно даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. До цього реєстру відомості надходять від органів державної статистики, які згідно до п.8 Положення про Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України на підставі даних державних статистичних спостережень визначають відповідно до статистичної методології за підсумками діяльності за рік основний фактичний вид економічної діяльності суб'єкта [13].

Методологічні основи та пояснення до позицій Класифікації видів економічної діяльності, затверджені Наказом Держкомстату від 23.12.2011 р. №396, встановлюють, що основним видом економічної діяльності є той, що створює найбільшу частку доданої вартості підприємства. При цьому, додана вартість є базовим показником, за яким визначається вид економічної діяльності. Додана вартість визначається як різниця між виробленою продукцією та проміжним споживанням. Якщо підприємство здійснює декілька видів економічної діяльності, основний вид економічної

діяльності визначається на основі доданої вартості від кожного виду діяльності. З огляду на те, що одержати інформацію про додану вартість, створену кожним з видів економічної діяльності іноді неможливо, класифікацію видів економічної діяльності варто здійснювати за допомогою інших критеріїв, що її замінюють. Такими критеріями можуть бути:

а) критерії на основі результату: - обсяг виробленої продукції одиниці у вигляді товарів та послуг, що пов'язані з кожним видом економічної діяльності; - обсяг реалізації або оборот груп продукції, реалізованих за кожним з видів економічної діяльності;

б) критерії на основі ресурсів:

- фонд оплати праці за кожним з видів економічної діяльності (або доход для самозайнятих осіб);
- середня кількість працівників за кожним з видів економічної діяльності;
- кількість відпрацьованих годин працівниками за кожним з видів економічної діяльності.

У галузі сільського господарства часто мають місце випадки, коли для визначення основного виду економічної діяльності підприємства важко розділити додану вартість: одиниця вирощує виноград і робить вино із власного вирощеного винограду, або вирощує оливки і робить оливкову олію із власно вирощених оливок. У цьому випадку найбільш коректним замінником показника доданої вартості є показник «кількість відпрацьованого часу» [11].

Таким чином, ОВД, визначений органами державної статистики (міститься в ЄДР), не створює сам по собі прав чи обов'язків для підприємств та організацій, не тягне жодних правових наслідків як такий. Він не обов'язково є достатнім критерієм для виконання умов, передбачених нормативними актами, при застосуванні нормативних актів чи контрактів, код виду діяльності є припущенням, а не доказом. Такої позиції

дотримується Вищий господарський суд України у постанові від 14.01.2015 по справі № 904/3522/14 [15].

Відповідно, ОВД підприємства, щодо якого відкрито провадження у справі про банкрутство, не може бути визначено «легким» шляхом – оглядом витягу з ЄДР. Вважаємо, що таке визначення має здійснюватися арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) самостійно при аналізі фінансово-господарської діяльності боржника. При цьому, вихідними даними для цієї частини аналізу мають бути:

1) забезпеченість боржника матеріально-технічними ресурсами для вирощування сільськогосподарської продукції, наявність техніки та обладнання для виконання комплексу сільськогосподарських робіт, трудових ресурсів (встановлюється за результатами інвентаризації);

2) предмет діяльності боржника, який має міститися в установчих документах;

3) показник «кількість відпрацьованого часу» (статистична звітність, дані кадрового обліку).

Застосування вартісних критеріїв при визначенні ОВД на цій стадії буде недоцільним, оскільки вони будуть оцінені при визначенні співвідношення виручки від реалізації вирощеної сільськогосподарської продукції до загальної суми виручки.

Визначення співвідношення виручки від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції до загальної суми виручки як критерій застосування особливостей провадження у справі про банкрутство в діючому правовому полі є досить складним з огляду на наступне.

Передусім необхідно уточнити поняття вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) сільськогосподарської продукції.

Поняття «вирослена (вироблена, вироблена та перероблена) сільськогосподарська продукція» вперше з'явилася в редакції Закону N 784-XIV від 30.06.1999 року, яка набрала чинності з 01.01.2000 року. На думку автора, таке формулювання є не досить вдалим, оскільки допускає множинне тлумачення і на перший погляд стосується виключно продукції рослинництва. Пояснити таке скорочене визначення можна повним запозиченням всієї норми ст.86 Закону в нині діючій редакції (ст. 44 другої редакції Закону), з Федерального закону РФ від 08 січня 1998 р. №6-ФЗ "Про неплатоспроможність (банкрутство)" (на даний час не діє) [19].

Більш вдале і конкретне, на думку автора, визначення міститься в п.2.15 ст.2 Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України": сільськогосподарська продукція (сільськогосподарські товари) - товари, зазначені у групах 1-24 УКТ ЗЕД, якщо при цьому такі товари (продукція) вирощуються, відгодовуються, виловлюються, збираються, виготовляються, виробляються, переробляються безпосередньо виробником цих товарів (продукції), а також продукти обробки та переробки цих товарів (продукції), якщо вони були придбані або вироблені на власних або орендованих потужностях (площах) [9].

Стосовно поняття «виручка», яке використане законодавцем в нормі, що аналізується, вважаємо його застарілим, та таким, що породжує проблеми в правозастосуванні.

В нормах Податкового кодексу поняття «дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» використовується як складова частина поняття «річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків)» (для платників податку на прибуток підприємств) [12].

Таким чином, буквальне тлумачення поняття «виручка» в законодавстві України не дозволяє включити до нього інші операційні доходи, фінансові доходи та інші доходи, що, на думку автора, не відповідає

економічним реаліям. Зокрема, при буквальному тлумаченні до складу виручки не входять доходи від передачі майна в оренду, які можуть складати значну частину грошових і негрошових надходжень.

На даний час, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі та міжнародні стандарти фінансової звітності (залежно від того, які з наведених стандартів застосовуються підприємством) оперують переважно поняттям «чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» - дохід, що визначається шляхом вирахування з доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (у тому числі платежів від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості) наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податків і зборів – абз.23 ст.1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [10].

На думку автора, в досліджуваній нормі доцільно було б закріпити часові межі, в яких має досліджуватися як основний вид діяльності боржника, так і частина його доходу, яка припадає на реалізацію сільськогосподарської продукції. Як позитивний приклад, можна навести відповідну норму ст.1 Закону Республіки Білорусь від 13 липня 2012 р. № 415-3 «Про економічну неспроможність (банкрутство)» [5], яка визначає період відповідного аналізу як «попередній фінансовий рік».

Підприємства можуть змінювати основний вид економічної діяльності у зв'язку із сезонними факторами або у зв'язку зі зміною асортименту продукції, що виробляється, а також за рішенням керівництва. За статистичною методологією, якщо підприємство здійснює два види економічної діяльності, кожен з яких забезпечує біля 50% доданої вартості, з метою запобігання частих змін, що не відбивають значних змін в економічній реальності, застосовується правило стабільності. Відповідно до

цього правила основний вид економічної діяльності одиниці варто змінити, якщо його внесок у додану вартість складає менше 50% протягом щонайменше двох років [11].

Таким чином, при визначенні статусу сільськогосподарського підприємства для цілей Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" аналіз його діяльності доцільно проводити за останні два роки.

Висновки. В сучасних умовах більш вдалою редакцією ч.1 ст.86 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" вважаємо наступну: «Для цілей цього Закону під сільськогосподарськими підприємствами розуміються юридичні особи, які здійснюють діяльність у галузі сільського господарства (безпосередньо вирощують, відгодовують, виловлюють, збирають, виготовляють, виробляють, переробляють сільськогосподарську продукцію (сільськогосподарські товари), дохід від реалізації сільськогосподарської продукції (сільськогосподарські товарів) у яких за останні два роки становить не менше 50 відсотків доходу від будь-якої діяльності».

Література

1. Афанасьєв Р. Г. Проблеми правового регулювання банкрутства за законодавством України. Автореф. дис. канд. юрид. наук. – Донецьк.: Інститут економіко-правових досліджень НАН України, 2001. – 20 с.
2. Башмаков Д. В. Актуальные вопросы несостоятельности (банкротства) в агропромышленном комплексе России [Электронный ресурс] / Денис Владимирович Башмаков // Имущественные отношения в РФ. – 2011. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnye-voprosy-nesostoyatelnosti-bankrotstva-v-agropromyshlennom-komplekse-rossii>

3. Бірюков О. Банкрутство. (курс лекцій) / Бірюков Олександр – К.: Видавництво «Реферат», 2004.– 240 с.
4. Джунь В.В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні. Монографія. – Видання друге, виправлене і доповнене. – К.: Юридическая практика, 2006. – 384 с. - С. 12.
5. Закон Республики Беларусь от 13 июля 2012 г. № 415-3 "Об экономической несостоятельности (банкротстве)" [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=h11200415>
6. Закон Республики Казахстан от 7 марта 2014 года № 176-V «О реабилитации и банкротстве» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 02.07.2018 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31518958
7. Закон Республики Узбекистан от 05.05.1994 г. N 1054-XII "О банкротстве" (Новая редакция. Утверждена Законом РУз от 24.04.2003 г. N 474-II) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [https://nrm.uz/contentf?doc=291570_zakon_respubliki_uzbekistan_ot_05_05_1994_g_n_1054-xii_o_bankrotstve_\(novaya_redakciya_utverjdena_zakonom_ruz_ot_24_04_2003_g_n_474-ii\)&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana](https://nrm.uz/contentf?doc=291570_zakon_respubliki_uzbekistan_ot_05_05_1994_g_n_1054-xii_o_bankrotstve_(novaya_redakciya_utverjdena_zakonom_ruz_ot_24_04_2003_g_n_474-ii)&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana)
8. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
9. Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>

10. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
11. Наказ Державного комітету статистики України від 23 грудня 2011 року №396 "Про затвердження Методологічних основ та пояснень до позицій Класифікації видів економічної діяльності" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN72642.html
12. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
13. Положення про Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 22 січня 1996 р. №118 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/118-96-%D0%BF>
14. Поляков Б.М. Право несостоятельности (банкротства) в Украине. – К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2003. – 440 с. - С. 38.
15. Постанова Вищого господарського суду України від 14.01.2015 р. по справі № 904/3522/14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42369077>
16. Тітов М. Банкрутство: матеріально-правові та процесуальні аспекти / За наук. ред. Гайворонського В.М. – Х.: Фірма «Консум», 1997. – 192 с.
17. Туркина А. А. Институт несостоятельности (банкротства) сельскохозяйственных товаропроизводителей в российском праве: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.03 "Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право" / Туркина Анна Александровна – Москва, 2003. – 25 с.

18. Федеральный закон от 26 октября 2002 г. N 127-ФЗ "О несостоятельности (банкротстве)" [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://base.garant.ru/5425245/>
19. Федеральный закон РФ от 8 января 1998 г. N 6-ФЗ "О несостоятельности (банкротстве)" [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://base.garant.ru/12107720/>

References

1. Afanasiev R. H. Problemy pravovoho rehuliuвання bankrutstva za zakonodavstvom Ukrainy. Avtoref. dys. kand. yuryd. nauk. – Donetsk.: Instytut ekonomiko-pravovykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2001. – 20 s.
2. Bashmakov D. V. Aktualnyie voprosyi nesostoyatel'nosti (bankrotstva) v agropromyshlennom komplekse Rossii [Elektronniy resurs] / Denis Vladimirovich Bashmakov // Imuschestvennyie otnosheniya v RF. – 2011. - Rezhim dostupu: <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnye-voprosy-nesostoyatel'nosti-bankrotstva-v-agropromyshlennom-komplekse-rossii;>
3. Biriukov O. Bankrutstvo. (kurs lektsii) / Biriukov Oleksandr – K.: Vydavnytstvo «Referat», 2004.– 240 s.
4. Dzhun V.V. Instytut nespromozhnosti: svitovyi dosvid rozvytku i osoblyvosti stanovlennia v Ukraini. Monohrafiia. – Vydannia druhe, vypravlene i dopovnene. – K.: Yurydycheskaia praktyka, 2006. - 384 s. - S.12.
5. Zakon Respubliki Belarus ot 13 iyulya 2012 g. # 415-Z "Ob ekonomicheskoy nesostoyatel'nosti (bankrotstve)" [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu:
<http://www.pravo.by/document/?guid=3871&p0=h11200415>
6. Zakon Respubliki Kazahstan ot 7 marta 2014 goda # 176-V «O reabilitatsii i bankrotstve» (s izmeneniyami i dopolneniyami po sostoyaniyu na

- 02.07.2018 g.) [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu:
https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31518958
7. Zakon Respubliki Uzbekistan ot 05.05.1994 g. N 1054-XII "O bankrotstve" (Novaya redaktsiya. Utverzhdena Zakonom RUz ot 24.04.2003 g. N 474-II) [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu:
[https://nrm.uz/contentf?doc=291570_zakon_respubliki_uzbekistan_ot_05_05_1994_g_n_1054-xii_o_bankrotstve_\(novaya_redakciya_utverjdjena_zakonom_ruz_ot_24_04_2003_g_n_474-ii\)&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana](https://nrm.uz/contentf?doc=291570_zakon_respubliki_uzbekistan_ot_05_05_1994_g_n_1054-xii_o_bankrotstve_(novaya_redakciya_utverjdjena_zakonom_ruz_ot_24_04_2003_g_n_474-ii)&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana)
8. Zakon Ukrainy "Pro vidnovlennia platospromozhnosti borzhnyka abo vyznannia yoho bankrutom" [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
9. Zakon Ukrainy "Pro derzhavnu pidtrymku silskoho hospodarstva Ukrainy" [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>
10. Zakon Ukrainy «Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
11. Nakaz Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy vid 23 hrudnia 2011 roku #396 "Pro zatverdzhennia Metodolohichnykh osnov ta poiasnen do pozytsii Klasyfikatsii vydiv ekonomichnoi diialnosti" [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN72642.html
12. Podatkovi kodeks Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
13. Polozhennia pro Yedynyi derzhavnyi reiestr pidpriemstv ta orhanizatsii Ukrainy, zatverdzhene postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22 sichnia 1996 r. #118 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/118-96-%D0%BF>

14. Polyakov B.M. Pravo nesostoyatelnosti (bankrotstva) v Ukraine. – K.: Kontsern «Vidavnichiy dIm «In Yure», 2003. – 440 s. - S. 38.
15. Postanova Vyschchoho hospodarskoho sudu Ukrainy vid 14.01.2015 r. po spravi # 904/3522/14 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42369077>
16. Titov M. Bankrutstvo: materialno-pravovi ta protsesualni aspekty / Za nauk. red. Haivoronskoho V.M. – Kh.: Firma «Konsum», 1997. – 192 s.
17. Turkina A. A. Institut nesostoyatelnosti (bankrotstva) selskohozyaystvennyih tovaroproizvoditeley v rossiyskom prave : avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yur. nauk : spets. 12.00.03 "Grazhdanskoe pravo; predprinimatelskoe pravo; semeynoe pravo; mezhdunarodnoe chastnoe pravo" / Turkina Anna Aleksandrovna – Moskva, 2003. – 25 s.
18. Federalnyi zakon ot 26 oktyabrya 2002 g. N 127-FZ "O nesostoyatelnosti (bankrotstve)" [Elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupu: <http://base.garant.ru/5425245/>
19. Federalnyi zakon RF ot 8 yanvarya 1998 g. N 6-FZ "O nesostoyatelnosti (bankrotstve)" [Elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupu: <http://base.garant.ru/12107720/>